

Vitrinben a magyar forma

Az idén ötéves Design Hét alkalmából újra kiállították a korábban díjazott munkákat is. Ezt látva merült fel bennünk a kérdés: miért nem valósultak meg ezek a jó ötletek?

Ilyen fontos ez? – tehetnénk fel a kérdést, hiszen a mindennapi életünkbe már-már pófátlanul betolakodik ez a szó: dizájn. Tömeges magazin, külön televízió, csodaszép üzletek hirdetik, mi mindennel vehetnénk körbe magunkat, ha volna rá pénzünk. Sokszor megállapítjuk ugyan, hogy egyik-másik ruha hordhatatlannak vagy némelyik szék ülhetetlennek tűnik, ha pedig éppen nagyon is kényelmeset és szépet látunk, azt gondoljuk, ki veszi azt meg félmillió forintért, mikor alig áll két deszkából. Vegye, akinek státuszszimbólum, mi megyünk a legnagyobb bútóráruházba.

Am a tárgyak kommunikálnak velünk, talán nem dekoljuk tudatosan, de így van. Közvetítik a gyártó cég filozófiáját, megmutatják a funkciójukat, a jó tárgyak rávezetnek, hogyan használjuk őket. Az igazi dizájn jóval több esztétikai értéknél, sőt talán az a legjobb eszköz, amit lényegében észre sem veszünk, annyira alkalmazkodik a fizikai valónkhoz és a tevékenységhez, amit vele végzünk. Jól érezzük magunkat, amikor használjuk, észrevétlenül javít az életminőségünkön. S a jó dizájn a divathoz sem feltétlenül a formák és színek szintjén van köze, inkább az aktuális szokások és gondolkodásmód szintjén, amire jó példa, hogy az ideai tervek közül sok fogant a fenntartható fejlődés jegyében. A dizájn az, aki a tárgy és a fogyasztó között áll, a tervezés során ő képviseli az embert.

Szabó Levente: Electrolux e-wash, Az Oktatási és Kulturális Minisztérium Felsőoktatási szakállamtitkárságának küldöndíja

– Egy jó designernek bele kell élnie magát a felhasználás szituációjába, tudnia kell, kinek szól a termék és egy kicsit az illető fejével gondolkodni – mondja Szabó Levente, aki mosógépével tavaly megnyerte az Electrolux nemzetközi pályázatát, idén pedig megkapta az Oktatási és Kulturális Minisztérium különdíját. – Kell legyen egy kis műszaki tudása is, közvetítenie kell a márka formai sajátosságait és üzenetét, és nem mellesleg, hogy mindezt művészi eszközökkel találja, továbbá ráérezzen a jelenkor és a jövő

stílusirányzataira. Igazodni kell a trendek változásaihoz, hiszen a fogyasztó is ezt teszi. Az általam tervezett mosógép esetében a cél az volt, hogy összekössem az ősidők óta létező módszert a modern megjelenéssel, a keleti kultúrát a nyugatival, a természetes mosódiót az energiatakarékos működéssel. Így a belső szerkezet mellett a külső formavilág is szokatlan lett, az energia- és helytakarékoság jegyében a kocka alak helyett keskeny, félköríves formát kaptam, ami illeszkedik egy másik szándékomhoz, azaz oldani a gépies világot.

Egy másik környezettudatos mű, Nyilas Kálmán Mobil szélgenerátora pedig Diák-munka kategóriában kapott díjat, a zsűri által piacépésnek tartott ötlet egy könnyen felállítható, öt méter magas szélkerék, amelyet táskányi méretűre össze lehet pakolni. Bázistáborba hegymászáshoz, tengerparti kempingezéshez készült, oda, ahol van szél, de nincs áram. 250-500 watt energiát tud termelni, s létező technikára épült.

– A hiányokat keresem, a megoldásra váró problémákat – vallja tervezői szemléletmódjáról Nyilas Kálmán. – Nem szeretnék felesleges tárgyakat tervezni, s emellett úgy gondolom, a jövőben nagy szerepe lesz a szélenergiának, akárcsak az eszközeink mobilitásának. Egyre több tárggyal vesszük körbe magunkat, eközben egyre mobilabban leszünk, de ragaszkodunk jól működő, bejáratott

környezetünkhöz. Így folyamatosan nő a magunkkal hordott tárgyak száma, amihez viszont erőforrás is kell.

A Design Hét rendezvény sikere egyre nagyobb, megnézzük és becsüljük a szép tárgyakat, de ezek Magyarországon csak tervek maradnak. A 11 tagú nemzetközi zsűri öt különdíj mellett Diák-munka kategóriában három, Terv kategóriában kettő, valamint Vizuális kommunikáció kategóriában egy díjat ítelt oda, viszont idén nem osztott elismerést Termék kategóriában.

– A zsűri szerint nem volt olyan, akár kis szériás gyártású magyar termék, amely kiemelkedne a mezőnyből, szemben a tervekkel és diák-munkákkal – mondja Várhelyi Judit, a Magyar Formatervezési Tanács főtanácsosa. – S az elmúlt öt év díjazottaira visszatekintve is látszik, hogy a legtöbb tárgyból csak egy prototípus van, még akkor is, ha megrendelő számára készültek. Néhány cég ezek közül azóta tönkre is ment, s a kis- és középvállalkozások egyébként sem tudták felvállalni a termék piacra való bevezetésének költségeit. Az életképes hazai vállalatok nagy része pedig beszállító, vagyis pontos paraméterekkel rendelkező tárgyakat gyárt. Ugyanakkor az évente 40-50 friss diplomást egy ilyen kis piacnak is el kellene tudni tartani.

Magyarországon az orvosi műszerek területén alkalmaznak talán leginkább hazai dizájnereket, hiszen a külföldi

Bagó Ákos Károly és Pavella Zoltán: TB típusú bicondiláris térdprotézis-beültető eszközcsalád, A Nemzeti Kutatási és Tehológiai Hivatal Küldöndija

piacon is árusító cégek számára egyértelmű, mekkora jelentősége van ezen a téren az ergonómiának és a barátságos megjelenésnek. Akárcsak az előző években, idén is volt e témában díjazott, így *Nagy Richárd* magzatvizsgáló készüléke, illetve *Bagó Ákos Károly* és *Pavella Zoltán* térdprotézis-beültető eszközcsaládjá.

S ha szériában nem is gyártják őket, emellett azért van néhány olyan érdekes darab is a tárlaton, amely már megrendelhető, ilyen például *Göczey András* Gausskereké (lásd 66. oldal) vagy *Borsi Gergely* Frequentor (DAP) elnevezésű forgatható és mobilizálható akusztikai panele, amelynek különleges, diffúz felületű oldala a lehető legenyvedesebben szórja szét a hangot a térben, míg a másik, szálal anyagból készült oldala elnyeli azt. Így a panelek felhasználásával bármely helyiség kitűnő akusztikájú előadóteremmé vagy stúdióvá változtatható, miközben a stúdiók formálhatóság, többfunkciósá válhatnak.

A tervek a külföldi elismerések ellenére sem valósulnak meg, amelyekre pedig nagyjából kéthavonta van példa. Legutóbb a BIO 21 elnevezésű, ljubljanai biennálén nyert

díjat Mihály Gyula speciális, az idősgyógyászat követelményeinek megfelelő étkészlete, amelyet tavaly láthattunk a Design Héten. Hiába ismerték el többszörösen, hogy jelentősen javítja az életminőséget és szociálisan igen érzékeny munka, nem jelentkezett, aki legyártaná, noha valóban hiánypótló, lenne rá használati igény.

– A mai globalizálódó világban természetes, hogy a tehetséges diplomások egy része külföldön kap munkát – mondja *Halasi Rita Mária*, a Design Hét kurátora, illetve a

Nyilas Kálmán: Mobil szélgenerátor, Magyar Formatervezési Díj, Diákmunka

Borsi Gergely György: Frequentor (DAP) (Forgatható akusztikai panel)

MOME Ponton Galériájának vezetője –, ám az már nem, hogy itthon nem tud elhelyezkedni. A háttérpar összeomlott, nincs bútorgyártás, textilipar, szilikátipar, amelyek korábban felszívták a tervezőket. Ezek a központok mára Ázsiaába költöztek, s azok a dizájnerek, akik esetleg egy kis céget létrehozva itthon is boldogulnak, külföldön árusítják termékeiket, sőt a gyártást sem Magyarországon oldják meg. Ma már feladatuk lenne a saját menedzselésük, amire az egyetem sem igazán tudja felkészíteni őket, hiszen az egész ország is most tanulja, hogyan kéne ezt csinálni. Egyelőre nagy hiányosságok vannak, a honlapokon nincs aktuális képanyag, nincsenek friss információk, sok esetben nincs angol nyelvű szöveg sem. A hazaiak nem tudnak olyan gyorsan reagálni, mint amit a nemzetközi piaci jelenlét megkívánna, és nem értik meg, hogy a kommunikáció és a marketing legalább olyan fontos, mint maga a tárgy. Mindenki panaszkodik, de amikor eljön a pillanat és helyzetbe lehetne hozni, kiderül, hogy nem tett magáért semmit. Például most állítjuk össze a New York-i magyar évad dizájn programját, és

napi szintű problémát jelent a kiválasztott ötven tárgyat összeszedni. A legversenyképesebb tárgyak is egy példányban léteznek, az alkotók egy-két hónapot is kérnek, mielőtt oda tudják adni. Ez így komolytalan, dilettánsnak tűnik, noha nagyrészt tőkehiány az oka. Tisztelet a kivételnek, de gyakran belefutunk ebbe a problémába. Segítséget csak átgondolt, tudatos gazdaság- és dizájnpolitika nyújthat, mert a kivitelezői háttér hiányai és anomáliái miatt a tervezők légüres térbe lépnek, amikor kijönnek az egyetemről.

Emellett elvélve vannak olyan szakiparosok, akik minőségi szinten állítják elő a terméket. S a hazai tervezők a korszerűbb technológia és nyersanyagok miatt is gyakran külföldön dolgoztatnak. Vagy tőke hiányában végül egyedi, kézműves tárgyak készítésébe és eladásába kezdnek, noha az ipari formatervezés lenne a foglalkozásuk.

– A hazaiak nemcsak a nagy cégeknél, de még a közsférában sem igen kapnak lehetőséget – teszi hozzá *Halasi Rita* –, jó példa erre, hogy *Terbe János* kiváló hulladékgyűjtői helyett a főváros annak idején külföldi cég terméket választotta. Azért maradnak meg a jó tárgyak prototípusnak, mert emberfeletti képességeket igényel az ötleteket érvényesíteni.

Három tényező hajtóerejéből születhet meg a minőségi tárgyi környezetünk. Az egyik a formatervezői oktatás, a másik a vállalkozói szféra, a harmadik pedig a vásárlók választása. Egyelőre azonban csak az oktatással állunk jól, de egy kis odafigyeléssel, utánajárással mi is tehetünk róla, hogy a magyar dizájn a hétköznapi életünk része legyen. A minket körülvevő anyagi és vizuális világ azért alapvetően a mi igényeinkre született válaszként.

Fehérváry Krisztina